

ประวัติศาสตร์และพัฒนาการของมรดกวัฒนธรรม
ผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี*
HISTORY AND KNOWLEDGE OF CULTURAL HERITAGE
OF THE TEEN CHOK FABRIC OF RATCHABURI CLAN

พระครูสังฆรักษ์ทรงพรณ ชยทนต์โต

Phrakhrusangharak Songphan Jayadatto

พระมหากังวาน ธีรธมโม

Phra Maha Kangwan Thirathammo

วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Ratchaburi Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

อนุชา พละกุล

Anucha Bhalakula

วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Phetchaburi Buddhist College of Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

ศุภกัญญา ศรีคำไทย

Sukpinya Srikhamthai

นักวิชาการอิสระ

independent scholar

E-mail: dr.anucha1986@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประวัติศาสตร์กลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวน 2) วิเคราะห์พัฒนาการของมรดกวัฒนธรรมผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี และ 3) จัดทำฐานข้อมูลประวัติศาสตร์และพัฒนาการ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การวิจัยเชิงเอกสาร ด้วยการค้นคว้าเอกสาร การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 15 ท่าน การสนทนากลุ่มเฉพาะ 10

* Received 17 June 2023; Revised 3 September 2023; Accepted 7 October 2023

ท่าน ผลการวิจัยพบว่า 1. ประวัติศาสตร์กลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี แบ่งออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ 1) ชาวไท-ยวนยุคเชียงแสน 2) ชาวไท-ยวนราชบุรี ได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ริมแม่น้ำแม่กลอง ริมฝั่งขวา และ 3) ชาวไท-ยวนกลุ่มต่างๆ ในราชบุรีปัจจุบัน ใช้พื้นที่ดินทำการเกษตรและสร้างบ้านเรือนอยู่อาศัย มีรูปแบบวัฒนธรรม อัตลักษณ์ ความเชื่อ ภูมิปัญญา และวิถีชีวิตเป็นของตัวเอง 2. พัฒนาการของมรดกวัฒนธรรม ได้แก่ 1) ประเพณีไปเซ้ง 2) ประเพณีเที่ยวช่วง และ 3) ประเพณีบุญกลางบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน ได้แก่ 1) จ้อย 2) ต่อไก่ 3) ผีฮ้อ หรือผีกะลา 4) ผีสุม และ 5) ผีมะกัวก ความเชื่อ ทุกครัวเรือนของไท-ยวน ยังคงนับถือผีบรรพชน และการแต่งกาย ชาวไทยวนนิยมนุ่งซิ่นผ้าฝ้ายทอด้วยมือ และ 3. ฐานข้อมูลประวัติศาสตร์และ พัฒนาการ แบ่งเป็น 3 ช่วง ได้แก่ 1) กลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวนดั้งเดิมสมัยเชียงแสน ล้านนา ล้านช้าง 2) กลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวนราชบุรี และ 3) กลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวนกลุ่มต่างๆ ในราชบุรีปัจจุบัน โดยกลุ่มใหญ่อยู่ในพื้นที่ตำบลคูบัว สำหรับลายผ้าตีนจก มี 9 ลาย ได้แก่ 1) ลายดอกเซีย 2) ลายกาบ 3) ลายหน้าหมอน 4) ลายโค้งแก้ง 5) ลายกาบดอกแก้ว 6) ลายโค้งแก้งซ้อนเซีย 7) ลายกาบซ้อนหัก 8) ลายหักนกคู่ และ 9) ลายแคทราย

คำสำคัญ: ประวัติศาสตร์และ พัฒนาการ, มรดกวัฒนธรรม, ผ้าซิ่นตีนจกตระกูลราชบุรี

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the history of the Tai-Yuan ethnic group, 2) to analyze the development of the Tin Jok cultural heritage of the Ratchaburi family, and 3) to prepare a historical and development database. It is a qualitative research, including documentary research. by researching documents qualitative research Interviews with 15 key informants and focus group discussions with 10 people were used. The results were as follows: 1. History of Tai-Yuan ethnic group Ratchaburi Province is divided into 3 periods: 1) Thai-Yuan people of the Chiang Saen era 2) Thai-Yuan people of Ratchaburi Has settled on the right bank of the Mae Klong River and 3) various groups of Tai-Yuan people in Ratchaburi today Use the land for farming and building houses. 2. The development of cultural heritage includes 1) Bai Sheng tradition, 2) Khuang tradition, and 3) Boon Klang Ban tradition. Folk games include 1) Joy 2) Tor Kai

3) Phi Or or Phi Kala 4) Phi Sum and 5) Phi Makwak. The beliefs of every Tai-Yuan household. Still respecting the ancestors and dress Tai Yuan people wear cotton sarongs woven with a hand-woven loom and 3. The historical and development database is divided into 3 periods: 1) the original Tai-Yuan ethnic group in the Chiang Saen, Lanna, and Lan Xang periods; 2) the Thai-Yuan ethnic group in Ratchaburi; and 3.) various Tai-Yuan ethnic groups in Ratchaburi today The large group is in the area of Khu Bua sub-district. There are 9 patterns for Teen Jok fabric: 1) Xia flower pattern 2) Flap pattern 3) Pillow front pattern 4) Flap pattern 5) Flap pattern 6) Xia pattern 7) Flap overlap Hak pattern 8) Hak pattern Pair of birds and 9) Khae Sai pattern.

Keywords: History and Development, Cultural Heritage, Teen Jok Sarong of the Ratchaburi Family

บทนำ

ราชบุรีจึงเป็นพื้นที่สังคมพหุวัฒนธรรมหลากหลายชาติพันธุ์ ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยพื้นถิ่น กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายจีน กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายมอญ กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายยวน กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายเขมร กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายลาวโซ่ง และกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายลาวเวียง ชาวยวนราชบุรีเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอัตลักษณ์ทั้งทางภาษาและวัฒนธรรม นักภาษาศาสตร์จัดกลุ่มภาษายวนให้อยู่ในตระกูลภาษาไท-กระได ภาษายวนมีอัตลักษณ์ทั้งภาษาพูดและภาษาเขียนที่คล้ายคลึงกับภาษาไทยถิ่นเหนือและมีการใช้รูปอักษรธรรมล้านนาในการบันทึกคัมภีร์ทางพุทธศาสนา โดยเฉพาะคัมภีร์ไบลาน และในส่วนของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของยวนที่ยังคงดำรงอยู่ คือ ภาษาพูด ผู้เฒ่าผู้แก่ชาวยวนยังคงพูดภาษายวนกับลูกหลานในชุมชน ทว่าอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมบางอย่างเริ่มสั่นคลอนในปัจจุบัน (บุญยจริย สรสีสม, 2555)

ทั้งนี้ ผ้าจกตระกูลราชบุรี ถือเป็นมรดกทางภูมิปัญญาของไท-ยวน ที่เคลื่อนย้ายถิ่นฐานจากเมืองเชียงแสนมาตั้งหลักแหล่งที่จังหวัดราชบุรี ตั้งแต่ พ.ศ. 2347 ที่แสดงเอกลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมกรรมการทอผ้าจกด้วยการใช้หูกทอผ้าแบบโบราณ ฟังก์กระสวยด้วยมือ ย้อมด้วยสีธรรมชาติ เป็นการทอที่ทำให้เกิดลวดลายผ้าไปพร้อม ๆ กัน การจกคือการทอลวดลายบนพื้น

ผ้าด้วยวิธีการเพิ่มด้ายเส้นพุ่งพิเศษเข้าไปเป็นช่วง ๆ ไม่ติดต่อกันตลอดหน้ากว้างของผ้า การจกจะใช้ไม้หรือขนเม่นหรือนิ้วมือยกขึ้นจก (ควัก) เส้นด้ายสีสันท่าง ๆ ขึ้นมาบนเส้นยืนให้เกิดลวดลายตามที่ต้องการ (ปริยาภัทร จินเลียง และคณะ, 2557)

ผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี เป็นผ้าจกที่พบในหมู่ช่างทอผ้าชาวไท-ยวน ในจังหวัดราชบุรี มีแหล่งกำเนิดแตกต่างกัน โดยแบ่งตามลักษณะของลวดลายได้เป็น 3 ตระกูลใหญ่ คือ (1) ผ้าขึ้นตีนจกคุบัว เป็นผ้าขึ้นตีนจกที่มีลายที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตัวเอง เช่น ลายดอกเขีย ลายหักนกคู่ ลายโค้งแก้ง ลายหน้าหมอน และลายนกคู่กินน้ำฮ่วมเต้า ผ้าขึ้นตีนจกคุบัวจะพบมากใน ตำบลคุบัว อำเภอมือง จังหวัดราชบุรี เพราะมีชุมชนไท-ยวนอาศัยอยู่ โดยในการจกจะใช้เส้นด้ายยืนสีดำ พุ่งดำ โดยไม่มีลายประกอบมากลาย พื้นผ้าเว้นพื้นต่ำไว้มากตามแบบของลวดลาย เพื่อจกให้เห็นลายชัดเจน ส่วนสีสันทของเส้นใยที่ใช้ทอ จะใช้เส้นใยที่มีสีสันทหลากหลาย เช่น จะใช้พุ่งดำดำจกแดง แขนเหลืองหรือเขียว เป็นต้น (2) ผ้าขึ้นตีนจกบางกะโด เป็นผ้าขึ้นตีนจกที่มีลวดลายขนาดและสีสันทที่มีความใกล้เคียงกับจกคุบัว เป็นผ้าจกที่ได้จากชุมชนไท-ยวนในชุมชนบางกะโด ตำบลบ้านสิงห์ อำเภอโพธาราม โดยผ้าขึ้นตีนจกบางกะโด จะมีความแตกต่างจากผ้าจกคุบัวตรงที่ชายของตีนขึ้นจะมีการเว้นพื้นที่ต่ำระหว่างลายชะเปาถึงเล้าเหลืองไว้กว้างมากกว่าผ้าจกคุบัว และ (3) ผ้าขึ้นตีนจกดอนแร่ เป็นผ้าขึ้นตีนจกที่มีลายที่มีเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง เช่น ลายกาบ ลายกาบดอกแก้ว และลายนกคู่กินน้ำฮ่วมเต้า พบมาในชุมชนไท-ยวน ตำบลดอนแร่ ตำบลห้วยไผ่ ตำบลหนองปลาหม้อ และตำบลรางบัว โดยลักษณะของการจกจะประกอบด้วยหลากหลายของลวดลาย และจะมีการจกลายแน่นเต็มผืนผ้า มีการเว้นพื้นต่ำไว้น้อย ทำให้ลดความเด่นชัดของลายหลักลงไป โดยจะคงสีสันทของเส้นใยเป็นสีแดงเป็นหลัก จะไม่นิยมใช้เส้นใยหลายสี (ปริยาภัทร จินเลียง และคณะ, 2557)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์กลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อวิเคราะห์พัฒนาการของมรดกวัฒนธรรมผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี
3. เพื่อจัดทำฐานข้อมูล (Big Data) ประวัติศาสตร์และพัฒนาการของมรดกวัฒนธรรมผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม จำนวน 15 ท่าน

ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามลักษณะของการเป็นตัวแทนของกลุ่มที่เหมาะสม จำนวน 10 ท่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เกี่ยวกับความต้องการฐานข้อมูล (Big Data) ประวัติศาสตร์และพัฒนาการของมรดกวัฒนธรรมผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ของสมาชิกกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview)

แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลความต้องการฐานข้อมูล (Big Data) ประวัติศาสตร์และพัฒนาการของมรดกวัฒนธรรมผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ที่เชื่อมโยงโครงข่ายชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี จากหัวหน้าหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และตัวแทนภาคประชาสังคมที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (ขนาดกลาง) โดยการอภิปรายโต้ตอบแสดงความเห็น/เล่าเรื่องประสบการณ์ ตามประเด็นที่ผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) กำหนดขึ้นมา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) มีการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

1. ขั้นเตรียมการสัมภาษณ์ คือ การเตรียมความพร้อมก่อนลงพื้นที่เพื่อรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก
2. ขั้นดำเนินการด้านเอกสาร คือ ผู้ศึกษาวิจัยได้นำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล จากต้นสังกัด และ
3. ขั้นดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก คือ การปฏิบัติการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยคณะผู้วิจัยจะสนทนาสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูลหลัก แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ อธิบายเหตุผลและขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงในขณะที่สัมภาษณ์

การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) มีการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1. ขั้นการประสานงาน คือ การติดต่อผู้ทรงคุณวุฒิในเบื้องต้นทั้งทางโทรศัพท์และด้วยตนเองเพื่อแนะนำตัวผู้วิจัย 2. ขั้นการเตรียมการ คือ การนำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล และ 3. ขั้นดำเนินการสนทนากลุ่มเฉพาะ คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพที่กระตุ้นให้สมาชิกในกลุ่มสนทนาขนาดกลาง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ อย่างเป็นระบบและมีความเชื่อมโยงกัน

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยพยายามรักษาสำนวนเดิมของผู้ให้สัมภาษณ์ รวมทั้งปรับแก้ให้มีความชัดเจนทางการสื่อสาร ความหมาย และลดข้อความที่ซ้ำซ้อนกัน

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ที่ประกอบด้วยผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) ผู้จดบันทึก (Note Taker) ผู้ช่วยทั่วไป (Assistant) และผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งใช้หัวข้อสนทนาที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย และวิเคราะห์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลประวัติศาสตร์กลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี ประวัติศาสตร์กลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวนราชบุรี แบ่งออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ 1) กลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวนดั้งเดิม ชาวไท-ยวนราชบุรี มีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนาน โดยสามารถค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ไท-ยวนว่ามีภูมิลาดั้งเดิมอยู่ที่ “เชียงแสน” ตั้งแต่สมัยล้านนา ล้านช้าง 2) กลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวนราชบุรี ปัจจุบันชาวไท-ยวนได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ริมแม่น้ำแม่กลองริมฝั่งขวา ถัดจากตัวเมืองปัจจุบันไปทางทิศตะวันออกประมาณ 2 กิโลเมตร ดังกล่าวมาแล้ว ต่อมาขยายครัวเรือนออกไปจากที่เดิมอีกหลายพื้นที่ อาทิ ในอำเภอมือง ที่ตำบลคูบัว ตำบลอ่างทอง ตำบลดอนแร่ ตำบลห้วยไผ่ ตำบลเจดีย์หัก ตำบลหินกอง เป็นต้น ชาวไท-ยวนต่างก็สร้างวัดไว้ทำบุญของตนเอง อาทิ วัดคูบัว วัดดอนตะโก วัดใหญ่อ่างทอง วัดนาหนอง วัดหนามพุงดอ วัดเขาลอยมูลโค วัดใหม่นครบาล ฯลฯ อำเภโพนารามที่ตำบลหนองโพ ตำบลบางกะโด อำเภอบ้านโป่ง ที่ตำบลหนองปลา

หมอ อำเภอบางแพที่ตำบลอ่างหิน ตำบลนาคอก ตำบลทุ่งหลวง (บางส่วน) ตำบลบ่อกระดาน อำเภอบางแพที่ตำบลวัดแก้ว อำเภोजอมบึง ที่ตำบลรางบัว อำเภอสวนผึ้ง ที่ตำบลท่าเคย นา ชุนแสน ทุ่งแหลมบ้านป่าหวาย บ้านซึ้งหนองหมี บ้านนาไฮ้เดียว บ้านหนองกลางเนิน และ 3) กลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวนกลุ่มต่างๆ ในราชบุรีปัจจุบัน ชาวไท-ยวนในราชบุรี ใช้พื้นที่ดินทำการเกษตรและสร้างบ้านเรือนอยู่อาศัย มีการกระจายตัวไปในพื้นที่ต่างๆ โดยรอบเพื่อหาที่ทำกินเพิ่ม และมีกลุ่มใหญ่ตั้งถิ่นฐานในเขตตำบลคูบัวในปัจจุบัน ในการอยู่อาศัยสร้างบ้านเรือนนั้น ชาวไท-ยวนมีรูปแบบวิถีชีวิตและวัฒนธรรม อัตลักษณ์และวิถีชีวิตเป็นของตนเอง ความเชื่อและภูมิปัญญาต่างๆ ได้มีการสืบทอดต่อกันมา และถูกนำมาประยุกต์และดัดแปลงให้เข้ากับบริบทแวดล้อมใหม่

2. พัฒนาการของมรดกวัฒนธรรมผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวน ในจังหวัดราชบุรี ได้แก่ มรดกทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวน ประเพณีที่สืบทอดหลายชั่วอายุคน ได้แก่ 1) ประเพณีไปเซิ้ง 2) ประเพณีเที่ยวช่วง และ 3) ประเพณีบุญกลางบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน ได้แก่ 1) จ้อย 2) ต่อไก่ 3) ผีฮ้อ หรือผีกะลา 4) ผีสุ่ม และ 5) ผีมะกัก ความเชื่อ ทุกครัวเรือนของไท-ยวน ยังคงเชื่อและนับถือผีบรรพชน เช่น บรวงสรวง (เลี้ยงผี) เช่นเมื่อลูกสาวบ้านใดแต่งงาน หรือทำผิดผีจะต้องไปบอกกล่าว หรือขอขมาผีประจำตระกูล (ผีบรรพชน) และการแต่งกาย เป็นการแต่งกายของชาวไทยวนจะนิยมนุ่งผ้าฝ้ายทอดด้วยก๊ทอมือ เป็นลายแบบโบราณ ที่มีการยกมุกเป็นลวดลายดอกและมีสีสันทวยงาม ได้แก่ 1) การแต่งกายของผู้หญิงชาวไท-ยวนสมัยแรกยุคถิ่นฐานดั้งเดิม แต่งกายแบบดั้งเดิมตามเอกลักษณ์ของชนชาติ คือ นุ่งผ้าขึ้นตีนจก ขึ้นตา ขึ้นชีว ขึ้นแล และเคียงนอกด้วยผ้าแถบเมื่อต้องทำงานหรือทอผ้าในบ้าน ทั้งนี้ ผู้หญิงที่มีฐานะจะสวมสร้อยทองที่คอ สร้อยถั่วแปบ (สายสะพาย) และ 2) การแต่งกายของผู้ชายไท-ยวน นุ่งกางเกงขักปกย้อมสีคล้ำ (คล้ายกางเกงจีน) สวมเสื้อแถบแดง ตกแต่งด้วยกระดุมเงิน คาดเอวด้วยกระเป๋ากสำหรับใส่สัมภาระ

3. ฐานข้อมูล (Big Data) ประวัติศาสตร์และพัฒนากาของมรดกวัฒนธรรมผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

ประวัติศาสตร์กลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวนราชบุรี แบ่งออกเป็น 3 ช่วง ดังนี้ 1) กลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวนดั้งเดิม ชาวไท-ยวนราชบุรีมีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนาน โดยสามารถค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ไท-ยวนว่า มีภูมิลำเนาตั้งเดิมอยู่ที่ “เชียงแสน” ตั้งแต่สมัยล้านนา ล้านช้าง 2) กลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวนราชบุรี ปัจจุบันชาวไท-ยวนได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ริมแม่น้ำ

แม่กลองริมฝั่งขวา ถัดจากตัวเมืองปัจจุบันไปทางทิศตะวันออกประมาณ 2 กิโลเมตร และ 3) กลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวนกลุ่มต่างๆ ในราชบุรีปัจจุบัน ชาวไท-ยวนในราชบุรี ใช้พื้นที่ดินทำการเกษตรและสร้างบ้านเรือนอยู่อาศัย มีการกระจายตัวไปในพื้นที่ต่างๆ โดยรอบเพื่อหาที่ทำกินเพิ่ม และมีกลุ่มใหญ่ตั้งถิ่นฐานในเขตตำบลคูบัวในปัจจุบัน ส่วนประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวน ในจังหวัดราชบุรี ได้แก่ มรดกทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวน ประเพณีที่สืบทอดมาหลายชั่วอายุคน ได้แก่ 1) ประเพณีไปเซิ้ง 2) ประเพณีเที่ยวช่วง และ 3) ประเพณีบุญกลางบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน ได้แก่ 1) จ้อย 2) ต่อไก่ 3) ผีฮ้อ หรือผีกะลา 4) ผีสุ่ม และ 5) ผีมะกวก ความเชื่อ ทุกครัวเรือนของไท-ยวน ยังคงเชื่อและนับถือผีบรรพชน เช่น บรวงสรวง (เลี้ยงผี) เช่นเมื่อลูกสาวบ้านใดแต่งงาน หรือทำผิดผีจะต้องไปบอกกล่าว หรือขอขมาผีประจำตระกูล (ผีบรรพชน) และการแต่งกาย เป็นการแต่งกายของชาวไทยวนจะนิยมนุ่งซิ่นผ้าฝ้ายทอด้วยกี่ทอมือ เป็นลายแบบโบราณ ที่มีการยกมุกเป็นลวดลายดอกและมีสีสันทสวยงาม ได้แก่ 1) การแต่งกายของผู้หญิงชาวไท-ยวนสมัยแรกยุคถิ่นฐานดั้งเดิม แต่งกายแบบดั้งเดิมตามเอกลักษณ์ของชนชาติ คือ นุ่งผ้าซิ่นตีนจก ซิ่นตา ซิ่นชีว ซิ่นแล และเคียนอกด้วยผ้าแถบเมื่อต้องทำงานหรือทอผ้าในบ้าน ทั้งนี้ ผู้หญิงที่มีฐานะจะสวมสร้อยทองที่คอ สร้อยถั่วแปบ (สายสะพาย) และ 2) การแต่งกายของผู้ชายไท-ยวน นุ่งกางเกงขาก๊วยมสีคล้ำ (คล้ายกางเกงจีน) สวมเสื้อแลบแดง ตกแต่งด้วยกระดุมเงิน คาดเอวด้วยกระเปาะสำหรับใส่สัมภาระสำหรับลายผ้าตีนจก มี 9 ลาย ได้แก่ 1) ลายดอกเซีย 2) ลายกาบ 3) ลายหน้าหมอน 4) ลายโค้งแก้ง 5) ลายกาบดอกแก้ว 6) ลายโค้งแก้งซ้อนเซีย 7) ลายกาบซ้อนหัก 8) ลายหักนกคู่ และ 9) ลายแคทราย

อภิปรายผลการวิจัย

1. ประวัติศาสตร์กลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี แบ่งออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ 1) กลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวนดั้งเดิม ชาวไท-ยวนราชบุรีมีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนาน โดยสามารถค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ไท-ยวนว่า มีภูมิลาเนาตั้งเดิมอยู่ที่ “เชียงแสน” ตั้งแต่สมัยล้านนา ล้านช้าง 2) กลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวนราชบุรี ปัจจุบันชาวไท-ยวนได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ริมแม่น้ำแม่กลองริมฝั่งขวา ถัดจากตัวเมืองปัจจุบันไปทางทิศตะวันออกประมาณ 2 กิโลเมตร ดังกล่าวมาแล้ว ต่อมาขยายครัวเรือนออกไปจากที่เดิมอีกหลายพื้นที่ อาทิ ในอำเภอเมือง ที่ตำบลคูบัว ตำบลอ่างทอง ตำบลดอนแร่ ตำบลห้วยไผ่ ตำบลเจดีย์หัก ตำบลหินกอง เป็นต้น

ชาวไทย-ยวนต่างก็สร้างวัดไว้ทำบุญของตนเอง อาทิ วัดคูบัว วัดดอนตะโก วัดใหญ่อ่างทอง วัดนาหนอง วัดหนามพุงดอ วัดเขาลอยมูลโค วัดใหม่นครบาล ฯลฯ อำเภอโพธารามที่ตำบลหนองโพ ตำบลบางกะโด อำเภอบ้านโป่ง ที่ตำบลหนองปลาหมอ อำเภอปากท่อที่ตำบลอ่างหิน ตำบลนาคอก ตำบลทุ่งหลวง (บางส่วน) ตำบลบ่อกระดาน อำเภอบางแพที่ตำบลวัดแก้ว อำเภोजอมบึง ที่ตำบลรางบัว อำเภอสวนผึ้ง ที่ตำบลท่าเคย นาขุนแสน ทุ่งแหลมบ้านป่าหวาย บ้านซึ้ง หนองหมี บ้านนาไผ่เดียว บ้านหนองกลางเนิน และ 3) กลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ยวนกลุ่มต่างๆ ในราชบุรีปัจจุบันชาวไทย-ยวนในราชบุรี ใช้พื้นที่ดินทำการเกษตรและสร้างบ้านเรือนอยู่อาศัย มีการกระจายตัวไปในพื้นที่ต่างๆ โดยรอบเพื่อหาที่ทำกินเพิ่ม และมีกลุ่มใหญ่ตั้งถิ่นฐานในเขตตำบลคูบัวในปัจจุบัน ในการอยู่อาศัยสร้างบ้านเรือนนั้นชาวไทย-ยวนมีรูปแบบวิถีชีวิตและวัฒนธรรม อัตลักษณ์และวิถีชีวิตเป็นของตนเอง ความเชื่อและภูมิปัญญาต่างๆ ได้มีการสืบทอดต่อกันมา และถูกนำมาประยุกต์และดัดแปลงให้เข้ากับบริบทแวดล้อมใหม่ สอดคล้องกับธัชพล จริยากุลธนา ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาอัตลักษณ์ลวดลายผ้าจากไทย-ยวนราชบุรี สำหรับการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ให้กลุ่มพัฒนาอาชีพทอผ้าจาก” โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาอัตลักษณ์ลวดลายผ้าจากชาวไทย-ยวน ของกลุ่มพัฒนาอาชีพทอผ้าจาก หมู่ 4 บ้านไต้ ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์จากอัตลักษณ์ลวดลายผ้าจากไทย-ยวน ของกลุ่มพัฒนาอาชีพทอผ้าจาก หมู่ 4 บ้านไต้ ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี เพื่อสร้างมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ในชุมชนจากอัตลักษณ์ลวดลายผ้าจากไทย-ยวน ของกลุ่มพัฒนาอาชีพทอผ้าจาก หมู่ 4 บ้านไต้ ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี และเพื่อประเมินความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีผลต่อผลิตภัณฑ์ จากอัตลักษณ์ลวดลายผ้าจากไทย-ยวน ของกลุ่มพัฒนาอาชีพทอผ้าจาก หมู่ 4 บ้านไต้ ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า ลวดลายของผ้าจากชาวไทย-ยวน เกิดจากการสะกิดด้ายเส้นยืนขึ้นเป็นระยะตามต้องการให้เส้นด้ายพุ่งพิเศษผ่านจากอีกด้านหนึ่งไปอีกด้านตามหน้ากว้างของผ้า ความเชื่อที่ว่าผ้าชนิดเป็นของสูงจึงมีการอนุรักษ์ไว้นิยมทอใช้เป็นสไบหรือผ้าเปี่ยงทางพิธีศาสนา ลายที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะคือ ลายดอกเซีย ลายโค้งแก้ง ลายหน้าหมอน ลายนกคู่กินน้ำร่วมเต้าเป็นลายหลักเทคนิคพิเศษ คือ การจกใช้ด้ายสีดำวันพื้นไว้มาก เพื่อจกลายหักให้มีความเด่นชัดมันคงไม่มีความ หลากหลายของลายประกอบ การใช้สีจะเป็นพื้นดำจกแดงและแซมเหลืองเป็นหลัก ผลการออกแบบผลิตภัณฑ์จากอัตลักษณ์ลวดลายผ้าจากไทย-ยวน ของกลุ่มพัฒนาอาชีพทอผ้าจาก หมู่ 4 บ้านไต้ ตำบลคูบัวจังหวัดราชบุรี พบว่าการสร้างแบบสอบถามทางอินเทอร์เน็ตเพื่อหาความต้องการเบื้องต้นของ กลุ่มผู้บริโภคถึงประเภทของ

ผลิตภัณฑ์ สิ่งที่ผู้บริโภคต้องการคือ คือผลิตภัณฑ์ประเภทเครื่องประกอบการแต่งกาย (ฉัพล จริยากุลธนา, 2561)

2. พัฒนาการของมรดกวัฒนธรรมผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ได้แก่ มรดกทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวน ประเพณีที่สืบทอดหลายชั่วอายุคน ได้แก่ 1) ประเพณีไปเซิ้ง 2) ประเพณีเที่ยวช่วง และ 3) ประเพณีบุญกลางบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน ได้แก่ 1) จ้อย 2) ต่อไก่ 3) ผีฮ้อ หรือผีกะลา 4) ผีสุม และ 5) ผีมะกวก ความเชื่อ ทุกครัวเรือนของไท-ยวน ยังคงเชื่อและนับถือผีบรรพชน เช่น บรวงสรวง (เลี้ยงผี) เช่นเมื่อลูกสาวบ้านใดแต่งงาน หรือทำผัดผิ จะต้องไปบอกกล่าว หรือขอขมาผีประจำตระกูล (ผีบรรพชน) และการแต่งกาย เป็นการแต่งกายของชาวไทยวนจะนิยมนุ่งขึ้นผ้าฝ้ายทอด้วยกี่ทอมือ เป็นลายแบบโบราณ ที่มีการยกมุกเป็นลวดลายดอกและมีสีสันทสวยงาม ได้แก่ 1) การแต่งกายของผู้หญิงชาวไท-ยวนสมัยแรกยุคถิ่นฐานดั้งเดิม แต่งกายแบบดั้งเดิมตามเอกลักษณ์ของชนชาติ คือ นุ่งผ้าขึ้นตีนจก ขึ้นตา ขึ้นชีว ขึ้นแล และเคียนอกด้วยผ้าแถบเมื่อต้องทำงานหรือทอผ้าในบ้าน ทั้งนี้ ผู้หญิงที่มีฐานะจะสวมสร้อยทองที่คอ สร้อยถั่วแปบ (สายสะพาย) และ 2) การแต่งกายของผู้ชายไท-ยวน นุ่งกางเกงชักปักย้อมสีคล้ำ (คล้ายกางเกงจีน) สวมเสื้อแถบแดง ตกแต่งด้วยกระดุมเงิน คาดเอวด้วยกระเป๋าลูกสำหรับใส่สัมภาระ สอดคล้องกับรสา สุนทรายุทธ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การออกแบบผลิตภัณฑ์และการบริการสำหรับชุมชนหัตถกรรมท้องถิ่นผ้าจก ไทยวน จังหวัดราชบุรี เพื่อขยายกลุ่มงานผลิตภัณฑ์ออกแบบตกแต่งภายในด้วยนวัตกรรมขึ้นรูปผ้าด้วยแม่พิมพ์และสิ่งทอสีเขียว” จากผลการวิจัยพบว่า การออกแบบผลิตภัณฑ์และการบริการสำหรับชุมชนหัตถกรรมท้องถิ่นผ้าจก ไทยวน จังหวัดราชบุรี เพื่อขยายกลุ่มงานผลิตภัณฑ์ออกแบบตกแต่งภายในด้วยนวัตกรรมขึ้นรูปผ้าด้วยแม่พิมพ์และสิ่งทอสีเขียว เป็นโครงการที่นำเอาภูมิปัญญางานหัตถกรรมท้องถิ่นมาใช้ร่วมกับนวัตกรรมการออกแบบในระบบอุตสาหกรรมที่ชุมชนสามารถเข้าถึงได้ง่ายด้วยตนเอง เพื่อเป็นการเปิดตลาดสินค้าใหม่ ๆ และมีการนำระบบการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมมาใช้ รวมไปถึงการใช้แนวคิดการออกแบบการบริการมาช่วยจัดการและบริหารทรัพยากรให้เกิดคุณค่าสูงสุด โดยมีผลผลิตของโครงการนี้ที่แสดงออกมาอย่างเป็นรูปธรรมได้แก่ (1) ก่อให้เกิดแนวทางการผลิตของผลิตภัณฑ์งานหัตถกรรมโดยนวัตกรรมสิ่งทอสีเขียว ได้ผลงานการย้อมฝ้ายและไหมธรรมชาติด้วยสีสกัดจากธรรมชาติที่มีความสวยงาม มีคุณค่าและปลอดภัยต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม (2) ผลงานผลิตภัณฑ์เพื่อการออกแบบตกแต่งภายในที่ประกอบไปด้วย ตู้เก็บของ ชั้นวางของ งานตกแต่งผนัง งาน partition wall โต๊ะข้าง โคมไฟ และงาน

โครงสร้างบล็อกปูน จากการผสมผสานเทคนิควิธีการขึ้นรูปผ้าในแบบต่าง ๆ และ (3) การออกแบบอัตลักษณ์องค์กร แนวทางการออกแบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารและพื้นที่เรียนรู้สร้างสรรค์ รวมไปถึงต้นแบบธุรกิจที่สามารถนำไปพัฒนาต่อยอดได้อีกต่อไป สำหรับแนวทางการพัฒนาต่อยอดในอนาคต สามารถทำได้โดยการนำเอากระบวนการทำงานจากโครงการวิจัยนี้มาพัฒนาสร้างสรรค์ต่อเนื่องด้านต่าง ๆ ทั้งด้านเครื่องมือ เทคนิควิธีการผลิตรวมไปถึงการกระจายสินค้าในรูปแบบต่าง ๆ จัดให้เกิดกิจกรรมความร่วมมือกับกลุ่มนักออกแบบ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ต่อกัน อย่างไรก็ตาม จากการตรวจสอบข้อคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและผู้ใช้กลุ่มเป้าหมายทำให้เกิดข้อเสนอแนะและการพัฒนาต่อยอดไปในอนาคตในด้านการนำเอารูปแบบแนวทางในการออกแบบมาพัฒนาสร้างสรรค์มากขึ้นกว่าเดิมที่เคยเป็น โดยการจัดให้เกิดกิจกรรมความร่วมมือการออกแบบกับกลุ่มนักออกแบบ ศิลปิน และนักเรียน นักศึกษาด้านการออกแบบเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ต่อกัน สร้างความยั่งยืนให้กับงานหัตถกรรมของชุมชน นอกจากนี้ยังมีนวัตกรรมการขึ้นรูปผ้าและการทำผ้าทอให้กันน้ำอีกมากมาย เช่น การเคลือบนาโนเทคโนโลยี เป็นต้น ซึ่งหากเทคโนโลยีเหล่านี้แพร่หลายและเข้าถึงได้ง่ายมากขึ้น ผู้ประกอบการเองก็สามารถปรับรูปแบบการผลิตให้เหมาะสม แปลกใหม่ สวยงาม และคุ้มค่ามากยิ่งขึ้น (รสา สุนทรายุทธ., 2562)

3. ฐานข้อมูล (Big Data) ประวัติศาสตร์และพัฒนาการของมรดกวัฒนธรรมผ้าขึ้นดินจกตระกูลราชบุรี แบ่งออกเป็น 3 ช่วง ดังนี้ 1) กลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวนดั้งเดิม ชาวไท-ยวนราชบุรีมีประวัติความเป็นมาอย่างนาน โดยสามารถค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ไท-ยวนว่า มีภูมิลาดังเดิมอยู่ที่ “เชียงแสน” ตั้งแต่สมัยล้านนา ล้านช้าง 2) กลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวนราชบุรี ปัจจุบันชาวไท-ยวนได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ริมแม่น้ำแม่กลองริมฝั่งขวา ถัดจากตัวเมืองปัจจุบันไปทางทิศตะวันออกประมาณ 2 กิโลเมตร และ 3) กลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวนกลุ่มต่างๆ ในราชบุรี ปัจจุบัน ชาวไท-ยวนในราชบุรี ใช้พื้นที่ดินทำการเกษตรและสร้างบ้านเรือนอยู่อาศัย มีการกระจายตัวไปในพื้นที่ต่างๆ โดยรอบเพื่อหาที่ทำกินเพิ่ม และมีกลุ่มใหญ่ตั้งถิ่นฐานในเขตตำบลคูบัวในปัจจุบัน ส่วนประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวน ในจังหวัดราชบุรี ได้แก่ มรดกทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวน ประเพณีที่สืบทอดมาหลายชั่วอายุคน ได้แก่ 1) ประเพณีไปเจ็ง 2) ประเพณีเที่ยวช่วง และ 3) ประเพณีบุญกลางบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน ได้แก่ 1) จ้อย 2) ต่อไก่ 3) ผีฮ้อ หรือผีกะลา 4) ผีสุม และ 5) ผีมะกวก ความเชื่อ ทุกครัวเรือนของไท-ยวน ยังคงเชื่อและนับถือผีบรรพชน เช่น บรวงสรวง (เลี้ยงผี) เช่นเมื่อลูกสาวบ้านใดแต่งงาน

หรือทำผิดผีจะต้องไปบอกกล่าว หรือขอขมาผีประจำตระกูล (ผีบรรพชน) และการแต่งกาย เป็นการแต่งกายของชาวไทยวนจะนิยมนุ่งซิ่นผ้าฝ้ายทอด้วยกี่ทอมือ เป็นลายแบบโบราณ ที่มีการยกมุกเป็นลวดลายดอกและมีสีสันทสวยงาม ได้แก่ 1) การแต่งกายของผู้หญิงชาวไทยวน สมัยแรกยุคถิ่นฐานดั้งเดิม แต่งกายแบบดั้งเดิมตามเอกลักษณ์ของชนชาติ คือ นุ่งผ้าซิ่นตีนจก ซิ่นตา ซิ่นชิว ซิ่นแล่ และเคียนอกด้วยผ้าแถบเมื่อต้องทำงานหรือทอผ้าในบ้าน ทั้งนี้ ผู้หญิงที่มีฐานะจะสวมสร้อยทองที่คอ สร้อยถั่วแปบ (สายสะพาย) และ 2) การแต่งกายของผู้ชายไทยวน นุ่งกางเกงซีกปกย้อมสีคล้ำ (คล้ายกางเกงจีน) สวมเสื้อแลบแดง ตกแต่งด้วยกระดุมเงิน คาดเอวด้วยกระเป๋าลูกสำหรับใส่สัมภาระ สำหรับลายผ้าตีนจก มี 9 ลาย ได้แก่ 1) ลายดอกเซีย 2) ลายกาบ 3) ลายหน้าหมอน 4) ลายโก้งแก้ง 5) ลายกาบดอกแก้ว 6) ลายโก้งแก้งซ้อนเซีย 7) ลายกาบซ้อนหัก 8) ลายหักนกคู่ และ 9) ลายแคทราย สอดคล้องกับวรรณา โชคบรรดาลสุข, กุลยา อนุโลก และวรลักษณ์ ทองประยูร ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าตีนจกไท-ยวนในจังหวัดราชบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า ลวดลายผ้าตีนจกซึ่งเป็นลายดั้งเดิมของชาวไทย-ยวนราชบุรี มี 8 ลาย คือ ดอกเซีย กาบ หน้าหมอน โก้งแก้ง กาบดอกแก้ว โก้งแก้งซ้อนเซีย กาบซ้อนหัก และหักนกคู่ ส่วนกลุ่มบ้านคุณยายซ้อน กำลังหาญ ลักษณะของลวดลายและการเรียกชื่อลาย มีความแตกต่างกันไปบ้าง แต่มี 8 ลายเช่นเดียวกัน ได้แก่ เซียซ้อนหัก เซียซ้อนเซีย หักซ้อนหัก โก้งแก้ง หน้าหมอน เกี้ยวซ้อนกาบ ซ้อนกาบ และหักดำ ผู้วิจัยได้รวบรวมลายกราฟของผ้าตีนจก แล้วจัดเก็บอย่างเป็นระบบด้วยการจัดทำเป็นคู่มือการทอผ้าตีนจกไท-ยวนราชบุรี เผยแพร่ถ่ายทอดคู่มือไปยังกลุ่มคนที่สนใจ และจัดฝึกอบรมให้กับช่างทอผ้าตีนจกรุ่นใหม่ ได้รับความรู้ในการทอผ้าเพิ่มขึ้น สามารถทอผ้าตีนจกลายพื้นฐานได้ และลวดลายผ้าตีนจกมากขึ้น (วรรณา โชคบันดาลสุข และคณะ, 2559)

องค์ความรู้ใหม่

1. ประวัติศาสตร์กลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี ความเป็นมาของชาวไทย-ยวนราชบุรีสามารถค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ชาติพันธุ์พบว่าภูมิเณาดั้งเดิมอยู่ที่ “เชียงแสน” ตั้งแต่สมัยล้านนา ล้านช้าง ชนกลุ่มนี้มีวัฒนธรรมของตนมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน มีภาษาพูดเป็นของตนเอง แต่ปัจจุบันเยาวชนพูดภาษาไทย-ยวนน้อย ส่วนการแต่งกายมีลักษณะเฉพาะ แต่ปัจจุบันการแต่งกายเปลี่ยนไปมากขึ้น โดยเน้นความเป็นสมัยนิยมที่มีสีสันสวยงาม แต่อย่างไรก็ตาม ชาวไท-ยวนที่กระจายอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ให้ความสำคัญต่อผ่านซิ่นตีน

จก ที่ถือว่าเป็นลายผ้าชิ้นหนึ่งมีชื่อเสียงจนเป็นที่ยอมรับจากประชาชนที่กว้างขวางมากขึ้น โดยภาครัฐต้องให้การสนับสนุนช่วยเผยแพร่ให้เป็นที่ยอมรับ เพื่อช่วยให้ผู้ประกอบการ/ชาวบ้านมีรายได้จากการประกอบอาชีพมากขึ้น ซึ่งยังสามารถยึดถือเป็นอาชีพหลักของผู้ประกอบการอาชีพทอผ้าจก เพราะมีความโดดเด่นทั้งด้านการทอผ้า การย้อมสี และการออกแบบลวดลาย

2. มรดกวัฒนธรรมผ้าชิ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

การทอผ้าจกของชาวไทย-ยวน ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตพื้นฐานของการดำรงชีวิต ศาสนา ความเชื่อ ซึ่งแฝงไว้ด้วยภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ ปัจจุบันศิลปะการทอผ้าจก ได้รับการสนับสนุนและสืบทอดโดยกลุ่มลูกหลานชาวนไทย-ยวนเอง ซึ่งเป็นเรื่องที่น่ายกย่องยิ่ง อย่างไรก็ตาม การประชาสัมพันธ์ ภาครัฐให้การสนับสนุนมากขึ้น เพื่อให้ประชาชนจังหวัดใกล้เคียงหรือจังหวัดอื่นๆ ที่รู้จัก เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาด ทำให้เพิ่มรายได้แก่ผู้ประกอบการผ้าทอ และชาวบ้านมีรายได้มากขึ้น การสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมการทอผ้าตีนจกนี้ให้แก่เยาวชนในพื้นที่ ให้ได้เรียนรู้เกี่ยวกับผ้าชิ้นตีนจกซึ่งเป็นลายผ้าที่มีเอกลักษณ์และมีมูลสูง

3. ประวัติศาสตร์และพัฒนากิจกรรมมรดกวัฒนธรรมผ้าชิ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

การสร้างฐานข้อมูลลงเว็บไซต์ (website) ที่ครอบคลุมจากอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยสืบค้นและเสนอตั้งแต่รุ่นปู่-ย่า, ตา-ยาย, และทวด ลงมาถึงรุ่นบุตรหลาน เพื่อให้ผู้สนใจวัฒนธรรมไทย-ยวนได้ทราบข้อมูลที่แท้จริงตามประวัติศาสตร์ ชาวไทย-ยวนราชบุรีมีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนาน โดยสามารถค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ไทย-ยวนว่า มีภูมิลำเนาดั้งเดิมอยู่ที่ “เชียงใหม่ ควรสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมการทอผ้าตีนจกนี้ให้แก่เยาวชนในพื้นที่ ให้ได้เรียนรู้เกี่ยวกับผ้าชิ้นตีนจกซึ่งเป็นลายผ้าที่มีเอกลักษณ์และมีมูลสูง

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยพบข้อสรุปและข้อเสนอแนะดังนี้ 1. สรุป ได้แก่ 1.1) ประวัติศาสตร์กลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ยวน จังหวัดราชบุรี แบ่งออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ (1) ชาวไทย-ยวนยุคเชียงใหม่ (2) ชาวไทย-ยวนราชบุรี ได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ริมแม่น้ำแม่กลองริมฝั่งขวา และ(3) ชาวไทย-ยวนกลุ่มต่างๆ ในราชบุรีปัจจุบัน ใช้พื้นที่ดินทำการเกษตรและสร้างบ้านเรือนอยู่อาศัย มีรูปแบบวัฒนธรรม อัตลักษณ์ ความเชื่อ ภูมิปัญญา และวิถีชีวิตเป็นของตนเอง 1.2) พัฒนาการของมรดกวัฒนธรรม ได้แก่ (1) ประเพณีไปเซ่ง (2) ประเพณีเที่ยวช่วง และ (3) ประเพณีบุญกลางบ้าน การละเล่น

พื้นบ้าน ได้แก่ (1) จ้อย (2) ต่อกั (3) ผีอ้อ หรือผีกะลา (4) ผีสุ่ม และ (5) ผีมะกวกั ความเชื่อ
ทุกครัวเรือนของไทย-ยวน ยังคงนับถือผีบรรพชน และการแต่งกาย ชาวไทยยวนนิยมนุ่งชิ้นผ้าฝ้าย
ทอด้วยกัทอมือ และ 1.3) ฐานข้อมูลประวัติศาสตร์และพัฒนาการ แบ่งเป็น 3 ช่วง ได้แก่ (1)
กลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ยวนดั้งเดิมสมัยเชียงแสน ล้านนา ล้านช้าง (2) กลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ยวนราชบุรี
และ (3) กลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ยวนกลุ่มต่างๆ ในราชบุรีปัจจุบัน โดยกลุ่มใหญ่อยู่ในพื้นที่ตำบลคูบัว
สำหรับลายผ้าตีนจก มี 9 ลาย ได้แก่ (1) ลายดอกเซีย (2) ลายกาบ (3) ลายหน้าหมอน (4) ลาย
โค้งแก้ง (5) ลายกาบดอกแก้ว (6) ลายโค้งแก้งซ้อนเซีย (7) ลายกาบซ้อนหัก (8) ลายหักนกคู่
และ (9) ลายแคทราย และ 2. ข้อเสนอแนะ ได้แก่ 2.1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ได้แก่ (1) วัด
และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรส่งเสริมนวัตกรรมวิถีพุทธของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจก
ตระกูลราชบุรี การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการ
แข่งขัน และ (2) วัฒนธรรมจังหวัด ควรจัดงานวันชาวไทย-ยวนระดับชาติและนานาชาติขึ้น เพื่อ
แลกเปลี่ยนและฟื้นฟูศิลปะและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์ 2.2) ข้อเสนอแนะเชิง
ปฏิบัติการ ได้แก่ (1) กลุ่มทอผ้าตีนจก ควรหาเทคโนโลยีใหม่มาทดแทนวัสดุที่ใช้แบบดั้งเดิม
อาทิ “ชนเม่นที่นำมาจกด้าย (การเย็บผ้าและสร้างลวดลายจากล่างขึ้นบน)” มาเสริมการทอ
และ (2) ศูนย์วัฒนธรรมชาวไทย-ยวนวัดนาหนอง ควรจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
เพื่อสร้างเครือข่ายกลุ่มทอผ้าตีนจกและปลูกฝังค่านิยมเชิงบวกแก่เยาวชนภายในชุมชนและ
ท้องถิ่น และ 2.3) ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ได้แก่ (1) ควรศึกษาวิจัยเพื่อให้บุคคล
ทราบถึงประวัติศาสตร์ผ้าขึ้นตีนจกราชบุรีให้เผยแพร่ทั่วไปตามฐานข้อมูล เพื่อความสะดวกต่อ
การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับผ้าตีนจกให้มากที่สุด (2) กลุ่มทอผ้าตีนจก ควรเสนอรูปแบบการ
พัฒนาลายผ้าที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มผู้บริโภค และ (3) ควรศึกษา รูปแบบการ
ส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน
ระดับประเทศ

บรรณานุกรม

ฉัซพล จริยากุลธนา. (2561). การศึกษาอัตลักษณ์ลวดลายผ้าจากไทย-ยวนราชบุรี สำหรับการ
ออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ให้กลุ่มพัฒนาอาชีพทอผ้าจาก. ใน
(วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการออกแบบ

ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม). บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

ปรียาภัทร จินเลี้ยง และคณะ. (2557). การพัฒนาเสื้อผ้าสตรีจากผ้าจกคูบัว ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี. ใน (การศึกษาอิสระคณะอุตสาหกรรมสิ่งทอและการออกแบบแฟชั่น สาขาวิชาเทคโนโลยีเสื้อผ้า). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.

บุญยจริย สรสีสม. (2555). สงคราม 9 ท้า และประวัติศาสตร์เมืองราชบุรี: กระบวนทัศน์การสืบสานอัตลักษณ์ 8 กลุ่มชาติพันธุ์. ราชบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.

รสา สุนทรายุทธ,. (2562). การออกแบบผลิตภัณฑ์และการบริการสำหรับชุมชนหัตถกรรมท้องถิ่นผ้าจก ไทยวน จังหวัดราชบุรี เพื่อขยายกลุ่มงานผลิตภัณฑ์ออกแบบตกแต่งภายในด้วยนวัตกรรมขึ้นรูปผ้าด้วยแม่พิมพ์และสิ่งทอสีเขียว. วารสารศิลปกรรมบูรพา, 8(1), 27-49.

วรรณา โชคบันดาลสุข และคณะ. (2559). การถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าตีนจกไท-ยวนในจังหวัดราชบุรี. วารสาร สมาคมนักวิจัย, 21(1), 166-180.